

WAGNERIANA CATALANA Nº 33 ANY 2010

TEMA 5: WAGNERISME

TÍTOL: EL WAGNERISME D'APEL.LES MESTRES

AUTOR: *Eva Muns*

Apel.les Mestres i Oñós, nascut el 29 d'octubre de 1854 i mort el 19 de juliol de 1936, dibuixant, caricaturista, músic, il.lustrador literari, escriptor, horticultor, traductor, poeta... i wagnerista. Aquesta darrera faceta, poc coneguda, es fa palesa en les cites que acompanyen aquest beu escrit.

A l'obra "Croquis Ciutadans, Àlbum de Butxaca", d'Apel.les Mestres, publicada l'any 1902, el pròleg va ser encarregat a un il.lustre wagnerià Geroni Zanné, fundador de la tot just nascuda Associació Wagneriana, qui amb la seva artística prosa, en una trentena de planes, repassa, analitza i a voltes, critica, tota la producció poètica d'Apel.les i fa interessants i encertats comentaris sobre la seva personalitat.. "En Mestres és el primer bucòlic català. Deixeble i admirador a més de Goethe, dels trobadors medievals, de la poesia popular i de Heine, és independent i personal fins el punt de poder ésser considerat com un dels autors més originals de Catalunya. Té el do raríssim de ressuscitar l'antic dintre de les formes artístiques modernes...."

"....Tot lo que la naturalesa té de poètic, d'encantador o sorprenent, ho reflexa amb ingenua realitat. En Mestres sent la veritat bella, la veritat trista, la veritat amarga, la veritat agradable, mai la veritat lletja. Els paisatges esplèndids dels camps i de les muntanyes, els himnes de l'estiu, les elegies de l'hivern, els llargs capvespres primaverals, els càntics de les blaves onades, el balanceig dels blats, de les canyes de les rieres i dels pàmpols verds i les alenades del foc que davallen del sol estival, surten de la seva ploma amb atònita realitat, igualment que les passions íntimes, i els sentiments delicats que constitueixen

la poesia de la vida. La poesia la troba en les coses més petites, en els assumptes més insignificants”...

*He preferit tot temps les irisades ales
dels lliures papellons, el cant de les cigales,
la salmòdia de grills i brumarots,
el xerroteig d'un niu, l'ull blau de la violeta,
el fanalet qu'encén de nit la lluerneta
i els xiscles d'orenetes i falsiots.*

*Aquestos preferesch, que viuen un sol dia
una existència humil d'amor i d'armonia,
que no coneixen servos ni tirans...
Sí, tu dixisti, amic: els vius petits m'encanten;
adoro'ls petits vius qu'incensen i que canten,
aquests petits que són per mi'ls més grans*

“Tu dixisti” (fragment) de *Vobiscum*, 1892

...“En Mestres és pessimista a voltes: en altres ocasions l'esperança l'eleva”...Es tracta, doncs, d'un poeta que si bé no ens dóna del món una concepció definida, com a artista se'ns presenta sincer i complet. I aquesta sinceritat té per causa el fet que el poeta, al escriure, no obeeix sempre al mateix criteri sinó que reflexa l'estat actual del seu jo. Sols un sentiment roman inalterable en l'art de l'Apel-les Mestres: el sentiment de lo petit, de lo humil, de lo desconegut que passa pel món sense deixar més rastre que una flaire poètica.”

...”Aquest amor per tot lo que viu va acompanyat d'un profund desdeny pel quadro històric, és a dir, per lo mort, per lo encarcerat i fals...Com en Maurice Maeterlinck, l'Apel-les. Mestres, malgrat la diferència de llurs maneres de concebre la Natura i l'Art, menyspreu a lo momentani, lo accidental, lo que no s'origina de l'essència íntima dels éssers i de les coses. I afegeix en aquest menyspreu un veritable horror per les falsificacions de la història i de la

llegenda que converteixen en herois als criminals ambiciosos i els malvats astuts.”

A l'obra “Clavé, sa vida i ses obres” datada l'any 1876, en el Capítol VII, titulat Judici crític de les obres d'En Clavé, el jove Apel.les Mestres traça un cert paral·lelisme entre la manera de compondre de Josep Anton Clavé i Richard Wagner. I ho fa d'una manera senzilla i poètica, ben entenedora. Així escriu: “ Ja que anem a entrar en una època turbulenta, la última de la vida d'En Clavé, la època en que més apareix com a polític i menys com a artista, creiem que mai millor que ara seria ocasió d'estudiar-lo com a poeta i com a músic.

Però com a poeta i com a músic tot a la vegada; perquè no comprem la poesia d'En Clavé sense sa música, ni aquesta sense aquella.

Lo nostre artista, quan se sentia inspirat componia música baix un pensament o una concepció perfectament madurada; després escrivia versos subjectes a aquella música. Per això paraules i notes estan tan agermanades; per això la una sense l'altre és tan incompreensible com la llum sense l'ombra; per això al sentir per primera vegada un dels seus cors, encara que no s'entengui la lletra, es compren, perquè es dedueix de la melodia.

Així ens expliquem que mai acceptés per posar en música versos de cap poeta, perquè sent aquestos -els que ell escrivia- l'expressió més íntima del seu sentiment, ja encarnada en la música, li hauria sigut impossible enjunyir-se a un sentiment estrany al seu..

D'aquesta manera havia resolt el problema establert pel gran Wagner, el reformador de la música, el creador d'una escola que per més que unes intel·ligències obcecades es complauen en anomenar de “l'esdevenir”, és i ho serà del segle XIX. “És precís –ha dit Wagner- és indispensable, que el músic amotlli la música amb els versos que ell mateix compon” . I el món musical s'ha esgarrifat

Wagner ha posat en pràctica ses predicacions i ha sigut l'admiració i pasme de la generació que l'envolta”.

En Clavé, doncs, -i sense donar de molt tanta importància a sa obra- ho havia ja concebut i realitzat al mateix temps que Wagner”.

També en la seva obra “Volves musicals: Anècdotes i records”, publicada l'any 1926, Apel.les Mestres demostra els seus coneixements i interès per la vida

musical. I d'aquesta manera a part d'escriure sobre els mestres Enric Granados, Celestí Sadurní, Francesc Tàrraga, Obiols, Barbieri, entre d'altres, fa uns comentaris elogiosos envers dos representants wagneristes com són els mestres Felip Pedrell i Josep Rodoreda, i en el capítol dedicat al Dr. Josep de Letamendi, escriu: “ Ell, amb una facilitat sorprenent, quan prenia la ploma, passava de la medicina a la literatura pura, o a la política o a la sociologia, o a la crítica literària, teatral o musical. Original sempre, paradoxal i desconcertador a voltes, qué va dir-ne de coses belles i bones i noves, d'aquelles que queden! Un dels majors mèrits per a mi, d'en Letamendi, és que fou segurament el primer apòstol del wagnerisme a Espanya. I quin apòstol més convençut i més convincent! Amb quina clarividència penetrà en l'obra de Wagner, en capir tota la transcendència i en demostrà l'eficàcia.

I no tan sols fou musicògraf sinó músic compositor. La major part de les seves composicions foren executades en concerts particulars, exceptuant la “Missa de Requiem” que ho fou a El Escorial el dia 13 de setembre de 1888, aniversari de la mort de Felip II i que meresqué generals i entusiastes elogis”.

Altre aspecte destacable d'Apel.les fou la seva admiració per la natura. En els seus “Cants Íntims” mostra ben clarament les seves preferències per la muntanya, els rius, la neu, el vent, la boira...i en el seu recull de poemes “La garba” dividit entre Roselles i Espigues, inclou delicades poesies en les que fruïm amb la descripció de camps assolellats, capvespres melangiosos, platges i boscos solitaris...com en les seves Balades i Noves Balades. Un exemple d'aquesta delicadesa i elegància descriptiva d'Apel.les la trobem en el següent poema en que compara un temple amb la majestuositat del bosc:

*Té les voltes de fullatge,
per columnes, alts pivets,
per bancs, les roques molsoses,
per llànties, milers d'estels.
Té incensers en cada planta
que no agoten mai l'incens;
és obert de nit i dia,
dia i nit hi és present Déu.*

*I les fonts i les cascades
i'ls mestrels i'ls aucellets
són los celebrants i acòlits
que l'exalten reverents.*

I tornant a la vessant wagneriana d'Apel.les, reproduïm els següents versos que va dedicar a Francesc Viñas, el famós tenor wagnerià inspirador de la Festa de l'Arbre de Moià, el seu poble natal:

*Té l'arbre fruïter la Terra per mare,
amb amor de fill hi enfonsa l'arrel
es llença a l'espai, més no se'n separa,
tot pujant, li resta fidel.*

*I amunt, sempre amunt, veu que treu florida
i esclata en perfums que enlairen els cors;
desperta l'amor i embelleix la vida
escampant arreu sos fragants tresors.*

*Però no en té prou, vol dar més encara:
s'esbandeix en fruit dolços com la mel,
i, aferrat al cor de la Terra mare
sembla, amb l'esperit, remuntar-se al Cel.*

*Gran per la bondat, si gran com artista,
tu ets l'Arbre Fruïter que en morir no mor;
que en ta excelsitud, sublim altruista,
vas donar-ho tot, ton geni i ton cor!*

Apel.les Mestres, un artista ben complet- Treballador infatigable. Representa la síntesi del Romanticisme i del Realisme. Un romàntic tardà, format en les aules defensores de l'academicisme de les que va absorbir l'acurada tècnica en les lletres i en la plàstica, però en totes les vessants de les arts que ell conreà, va imposar el seu segell personal de delicadesa, originalitat i bon gust.

Eva Muns

